

Vil de offentligt ansatte skade velfærdsstaten, skal de holde kæft

Forbedringer i den offentlige sektor opnås ikke uden faglig indsigt. Derfor er kvalitet og produktivitet faldet, efterhånden som generalister har indtaget hjørnekontorerne. Hvis de offentligt ansatte vil velfærdsstaten det godt, er det tid til et nødvendigt opgør med en ledelsestænkning, der har nået sin grænse

KRONIK

Af Villy Søgaard

Ove Kaj Petersen fortsætter i Informations kronik den 25. august sin kampagne mod de forkælede offentligt ansatte. Han fremlægger dog ingen dokumentation for forkælelsen, og sammenligner man løn- og arbejdsvilkår i den offentlige og den private sektor, er den svær at få øje på.

I 2009 fik FTF gennemført en

sammenligning af arbejdsvilkårene for offentligt og privatansatte FTF'ere. Forskellene var begrænsede, men generelt til ugunst for de offentligt ansatte.

Hvor 29 procent af dem angav sjældent eller aldrig at have tid nok til arbejdsopgaverne, var tallet for de privatansatte 20 procent. Mens 46 procent af de privatansatte »sjældent eller aldrig« måtte gå på kompromis med kvaliteten af arbejdet, var tallet kun 25 procent for de offentligt ansatte. Hvor 20 procent af de offentligt ansatte inden for et år havde været udsat for vold eller trusler om vold, var tallet fire procent for de privatansatte.

Det skal tilstås, at svarprocenten var lav, men resultaterne er

svært forenelige med Ove Kaj Petersens argument om, at man af hensyn til prekariatet skal tage jathatten på, sætte kikkerten for det blinde øje og stikke piben ind.

Ove Kaj Petersen skyder især på de fagprofessionelle, som har kæmpet imod, »at politikerne har lagt den faglige økonomi under økonomisk styring og under ledelse i det hele taget«.

Der er mange eksempler, hævder han – uden dog at anføre et eneste – på, at »læger og sygeplejersker og andre professioner argumenterer for deres egne interesser, men skjuler deres hensigt bag hensynet til patienter og borgere«. Man glemmer, ifølge Ove Kaj Petersen, at de offentligt ansatte ikke på eget initiativ havde formået at sikre en effektiv drift i 1980'erne.

Jeg er enig i, at der var gode grunde til fremkomsten af New Public Management (NPM). Spørgsmålet er imidlertid, om den løste problemet. Det ved vi desværre ikke meget om, for, som det hed i en EU-publikation fra 2011:

»På den ene side er der kommet en endeløs strøm af publikationer

– såvel akademiske som officielle – om NPM-agtige programmer og teknikker. På den anden er vores solide, videnskabelige viden om de generelle resultater af al denne tænkning og aktivitet ganske begrænset.«

Denne ledelsestænkning, der så ivrigt har plæderet for evaluering og evidens, er altså selv gået fri.

Dyrere og dårligere

En britisk undersøgelse foretaget af bl.a. Christopher Hood (ophavsmænd til selve begrebet New Public Management) konstaterede i 2015, at »de rapporterede administrationsomkostninger steg betragteligt – ikke mindre end 40 procent i faste priser – over 30 år. Og driftsomkostningerne steg trods en reduktion på ca. en tredjedel i antallet af offentligt ansatte over de tre tiår«.

Den offentlige sektor i Storbritannien var med andre ord ifølge undersøgelsen blevet både dyrere og dårligere.

Hvordan er det så gået så galt? Nyere dansk forskning peger på, at opgøret med fagprofessionalis-

I længden kan man imidlertid ikke løbe to procent hurtigere hvert år uden til sidst at løbe skrigende bort

Respekt for menneskerettigheder er ikke bare 'politisk korrekthed'

Forsvaret lægger an til at købe udstyr fra en våbenproducent, hvis moderselskab medvirker til menneskeretskrænkelser. I forsvarsministerens øjne er kritik af handlen udtryk for politisk korrekthed. Det undergraver Danmarks opbakning til internationale konventioner

KOMMENTAR

Af Troels Børrild

Der har længe været forlydender om, at det danske forsvar er på vej til at købe udstyr fra et datterselskab til den israelske våbenproducent, Elbit Systems. Moderselskabet er ellers sortlistet af mange investorer på grund af sin påviselige medvirken til menneskeretskrænkelser – blandt andre har den store statslige norske oliefond, Danske Bank, PKA samt PFA Pension sortlistet selskabet. Sidstnævnte skriver på sin hjemmeside, at Elbit er »ekskluderet« på grund af »brud på grundlæggende menneskerettigheder«.

Derfor kan man undre sig over, at den danske forsvarsminister Peter Christensen (V) blankt afviser kritikken – senest i Radio24Syv den 15. august 2016, hvor han kalder det usagligt at agere efter, hvad der er politisk korrekt:

»Hvis vi skulle agere efter politisk korrekthed, så ville vi stå med en udfordring i Forsvaret, og EU har ikke nogen boykot af israelske virksomheder, og derfor kan jeg ikke se en saglig begrundelse for at udelukke israelske våbenproducenter fra at levere godt udstyr til det danske forsvar.«

Det er tankevækkende, at en dansk forsvarsminister kan stille sig op og sige, at respekt for menneskerettigheder er udtryk for usaglig »politisk korrekthed«. Særligt fordi den danske stat faktisk er forpligtet til at sikre, at virksomheder, der leverer

til staten, ikke medvirker til systematiske menneskeretskrænkelser, og fordi Danmark forventer, at andre landes regeringer gør det samme.

Svigter konventionerne

Det er korrekt, når forsvarsministeren hævder, at der ikke findes en EU-boycot mod israelske virksomheder. Men den danske regering er forpligtet til selv at beskytte menneskers rettigheder. Også når staten køber varer eller ydelser fra virksomheder. Det følger af FN's Verdensdeklaration og de grundlæggende menneskeretskonventioner, som Danmark har tilsluttet sig og løbende gentager sin opbakning til.

Hvad statens forpligtelser i forhold til virksomheder mere konkret betyder i praksis er udlagt i FN's Retningslinjer for Menneskerettigheder og Erhverv (UNGP's), der blev enstemmigt vedtaget – med støtte fra Danmark – i FN's menneskeretsråd i juni 2011.

I marts 2014 lancerede Danmark en national handlingsplan for implementeringen af retningslinjerne, der også peger på behovet for respekt for menneskerettigheder, når staten køber ind. Staten skal altså ikke vente på en EU-boycot af virksomheder, men aktivt undersøge og undgå at købe ind fra virksomheder, der systematisk medvirker til menneskeretskrænkelser. Danmark har endda vedtaget en lov om, at såvel virksomheder, civilsamfundsorganisationer som offentlige myndigheder kan indklages for den såkaldte Mæglings- og Klageinstitution for

Det burde være nødvendigt at minde om, at de internationale menneskeretskonventioner blev vedtaget som universelle og udelelige rettigheder for at fremme international fred og undgå en ny altødelæggende verdenskrig

Ansvarlig Virksomhedsadfærd, hvis man ikke aktivt søger at respektere de internationale menneskeretsprincipper.

Tid til at ændre retning

Specifikt i forhold til de besatte palæstinensiske områder har EU, FN og den danske regering ad flere omgange påpeget, at danske investorer og virksomheder bør undgå at lave forretning med virksomheder, der understøtter de israelske bosættelser på besat land. De bosættelser er ulovlige under international ret og fordømt af det internationale samfund.

Spørgsmålet er derfor, om man med Elbit-handlen gør nok for at sikre beskyttelsen af menneskers rettigheder. Det tyder ikke på det. Og Forsvarsministerens afvisning af etiske hensyn vækker mildt sagt bekymring.

Det er dog ikke for sent at komme på bedre tanker. Kontrakten er endnu ikke underskrevet.

Mellempfolkeligt Samvirke håber derfor, at regeringen vil undersøge sagen og diskvalificere Elbit Systems datterselskab, hvis undersøgelsen viser, at selskabet medvirker til menneskeretskrænkelser. Samtidig bør regeringen sikre, at Forsvaret indskrives krav om ansvarlighed i sine udbud. Det er væsentligt, for at Danmark kan leve op til sit ansvar under konventionerne.

Vi håber og tror på, at respekt for menneskers rettigheder og de internationale konventioner fortsat er en dansk mærkesag, der nyder international opbakning. Det er en grundlæggende målestok for beskyttelsen af menneskers liv og værdighed. Og det burde være uundgåeligt at minde om, at de internationale menneskeretskonventioner blev vedtaget som universelle og udelelige rettigheder for at fremme international fred og undgå en ny altødelæggende verdenskrig som Anden Verdenskrig.

Store private virksomheder, som f.eks. Arla Foods og en række danske investorer, har i vidt omfang taget UNGP's til sig og søger at efterleve retningslinjerne i praksis. Skiftende danske regeringer har forpligtet sig på samme i deres handlingsplaner for virksomheders samfundsansvar m.m. Vi mener, at det er på høje tid, at staten sætter handling bag ordene og sikrer ansvarlighed i offentlige indkøb.

debat@information.dk

Troels Børrild er politisk rådgiver i Mellempfolkeligt Samvirke

men har ført til en kraftig nedprioritering af den faglige ledelse.

Ifølge Søren Vøxted fra SDU har »de seneste årtiers fokusering på optimering og effektivisering ... betydet, at andre ledelsesgrene som strategisk ledelse og forandringsledelse er blevet prioriteret over den faglige ledelse«.

Den faglige ledelse er, hævder han, i praksis sevet ud af jobbeskrivelsen. Fagprofessionelle ledes i stigende grad af ledere uden anden faglig forankring end den ledelsesmæssige.

Det kolliderer imidlertid med ønsket om produktivitetstigninger. Fra sin undfangelse i 1980'erne har NPM haft fokus på at øge den offentlige sektors produktivitet ved at skære i fedtlaget, konkret gennemtvunget ved hjælp af den berømte grønthøster, der år efter år har stillet krav om besparelser på to procent.

I længden kan man imidlertid ikke løbe to procent hurtigere hvert år uden til sidst at løbe skrigende bort. Formanden for Sundhedsudvalget i Danske Regioner, Ulla Astman, pointerede da også for nylig i et interview, at »vi kan ikke blive ved med at bede vores personale løbe hurtigere – den grænse er nået« (DR, 19. august).

Urentable besparelser

Som de aktuelle problemer i SKAT viser, er der også en samfundsmæssig indtægtsside forbundet med offentlig virksomhed. Besparelser kan koste kassen.

Det gælder også på andre områder. P1's Orientering berettede eksempelvis den 15. maj 2015, at Herning Kommune »for et par år siden ... stod til at skulle spare på socialområdet. Men i stedet for at fyre medarbejdere ansatte kommunen, efter svensk model, dobbelt så mange socialrådgivere til at tage sig af kommunens svageste børn og familier. Det har vist sig at være en model, der kan betale sig«.

Ifølge udsendelsen havde kommunen på to år sparet 4,4 millioner kroner og reduceret antallet af anbringelser med 6 procent.

Forestillingen om, at man kan »aftale« sig til produktivitetstigninger på forhånd og gennemtrumfe dem via besparelser, er grundlæggende forfjelt. Et kig til den private sektor kan i denne sammenhæng være illustrativt.

Arbejdsproduktiviteten i landbruget steg med en faktor 14 fra 1970 til 2007. Det skyldes ikke, at landmændene i 2007 løb 14 gange så hurtigt, end de gjorde i 1970.

Hovedforklaringen skal søges i en strøm af innovationer i bredeste forstand – maskinelle, agrokemiske, uddannelsesmæssige, osv.

Forbedringer gennem indsigt

Det er langt fra givet, at en tilsvarende udvikling kan realiseres i den offentlige sektor som helhed. Men sikkert er det, at innovationer – dvs. forbedringer og ikke blot forandringer – skabes af folk med faglig indsigt.

Medarbejdere, der har fået at vide af deres generalistledere, at produktiviteten skulle øges med så og så meget, har ofte spurgt hvordan. Og svaret har ofte været, at de måtte fokusere lidt mindre på kvaliteten. Fra en økonomisk synsvinkel påvirker et kvalitetsfald imidlertid produktiviteten negativt – også selv om det ikke kommer til at fremgå af nogen statistik.

På lang sigt får vi ikke andre reelle produktivitetstigninger end dem, der er baseret på innovation, da tempoet ikke vedvarende kan skrues op.

Derfor er det en absolut nødvendighed at organisere produktion, afprøvning og udbredelse af innovationer i den offentlige sektor langt mere systematisk og effektivt, end det hidtil har været tilfældet, f.eks. gennem offentligt-privat samarbejde, som vi heldigvis ser en række eksempler på.

Der er skrevet interessante bøger om, hvordan man leder folk, der er kloge end én selv – som f.eks. specialiserede fagprofessionelle. Man kommer ikke uden om at konsultere dem, hvis de rigtige beslutninger skal træffes.

En anden mulighed er at udanne nogle af disse kloge folk til ledere. Det er en del af filosofien bag den amerikanske Master of Medical Management (MMM). Man skal som udgangspunkt være uddannet læge for at komme i betragtning til uddannelsen.

Hvis de fagprofessionelle for alvor vil skade velfærdsstaten, skal de bare følge Ove Kaj Petersens opfordring og klappe i.

Så får vi nemlig aldrig det nødvendige opgør med en ledelsestænkning, der tydeligvis har nået sin grænse.

kronik@information.dk

Villy Søgaard er lektor ved Syddansk Universitet